

Pääministeri Juha Sipilä
Ulkoasiainministeri Timo Soini
Oikeusministeri Antti Häkkänen
Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko

IOK/64/2017

19.12.2017

Arvoisa pääministeri, arvoisat ministerit,

Ihmisoikeusvaltuuskunta on 13.12.2017 hyväksynyt kannanoton (ohessa), jolla se vaatii hallitusta ryhtymään ns. translain pikaiseen uudistamiseen.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on keväällä 2017 todennut lisääntymiskyvyttömyysvaatimuksen rikkovan Euroopan ihmisoikeussopimusta, ja että valtioilla ei ole enää harkintamarginaalia sen suhteen. Näin ollen Suomessa vallitsee tältä osin ihmisoikeusloukkauksen tila. Kannanotto sisältää myös muita translain uudistustarpeita.

Ihmisoikeusvaltuuskunta toteaa, että uudistus ei heikennä kenenkään perus- ja ihmisoikeuksia mutta se poistaisi ihmisoikeusloukkauksen tilan ja antaisi transihmisille perustuslain ja yhdenvertaisuuslain takaamat oikeudet. Muutoksella olisi vaikutusta myös Suomen kansainväliselle maineelle vahvana ihmisoikeuksien puolustajana ja yhdenvertaisuuden kannattajana.

Ihmisoikeusvaltuuskunta toimii perus- ja ihmisoikeusalan toimijoiden kansallisena yhteistyöelimenä sekä käsittelee laajakantoisia ja periaatteellisesti tärkeitä perus- ja ihmisoikeusasioita. Ihmisoikeuskeskus ja sen ihmisoikeusvaltuuskunta yhdessä eduskunnan oikeusasiamiehen kanssa muodostavat Suomen kansallisen ihmisoikeusinstituution.

Sirpa Rautio
Ihmisoikeusvaltuuskunnan puheenjohtaja
Ihmisoikeuskeskuksen johtaja

Liitteet

Ihmisoikeusvaltuuskunnan kannanotto translain uudistamisesta 13.12.2017
Ihmisoikeusvaltuuskunnan jäsenet 2016-2020

Jakelu

VNK/Sipilä, UM/Soini, OM/Häkkänen, STM/Saarikko, Eduskunta, Tiedotusvälineet

Suomi rikkoo Euroopan ihmisoikeussopimusta

- Ihmisoikeusvaltuuskunta vaatii translain kiireellistä uudistamista

Suomi on sitoutunut vahvasti kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin ja niiden myötä kaikkien ihmisoikeuksien edistämiseen ja kunnioittamiseen yhdenvertaisesti. Perustuslain ja muiden lakien säädökset yhdenvertaisuudesta, syrjinnän kiellosta sekä henkilökohtaisesta vapaudesta ja koskemattomuudesta koskevat kaikkia ihmisiä.

Viime vuosina Suomessa on toteutettu useita yhdenvertaisuuteen ja syrjimättömyyteen tähtäviä uudistuksia. Niin kutsutun translain (laki transseksuaalin sukupuolen vahvistamisesta 563/2002) uudistus on kuitenkin jäänyt kesken. Uudistus on jätetty toteuttamatta muun muassa siksi, että se ei sisälly nykyiseen hallitusohjelmaan.

Tällä hetkellä voimassa olevan translain selkein ihmisoikeusongelma on transihmisten lisääntymiskyvyttömyys edellytyksenä oikeudellisen sukupuolen vahvistamiselle.

Euroopan ihmisoikeustuomistuin on 6.4.2017 antamassaan ratkaisussa tapauksessa A.P., Garçon ja Nicot vastaan Ranska todennut lisääntymiskyvyttömyysvaatimuksen loukkaavan Euroopan ihmisoikeussopimusta. Ihmisoikeustuomioistuin totesi myös, ettei valtioilla tämän ratkaisun jälkeen ole enää harkintamarginaalia ja mikäli lisääntymiskyvyttömyyttä vaaditaan, kyseessä on ihmisoikeusloukkaus ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen vastainen tila. Tämä on nykytilanne Suomessa. Suomi on myös saanut useita suosituksia tänä vuonna YK:n ihmisoikeusneuvoston määräaikaistarkastelussa (UPR-prosessi) translain uudistamiseksi ja jo vuonna 2014 YK:n CEDAW-komitea on suosittanut kyseisen lainsäädännön uudistamista.

Tällä hetkellä Suomi on ainoa Pohjoismaa, jossa lisääntymiskyvyttömyyttä edelleen edellytetään sukupuolen vahvistamista hakevilta henkilöiltä. Pohjoismaisena suuntana on ollut transihmisten itsemääräämisoikeuden lisääminen ja sukupuolen vahvistamisen helpottaminen. Tähän suuntaan Suomenkin tulisi kehittää lainsäädäntöään.

Ihmisoikeusvaltuuskunta vaatii hallitusta ryhtymään translain pikaiseen uudistamiseen. Laista on poistettava vaatimus lisääntymiskyvyttömyydestä. Kyseessä on perustavaa laatua oleva oikeuden loukkaus. Oikeus lääketieteelliseen hoitoon ja henkilön omiin tarpeisiin perustuviin muihin palveluihin tulee turvata osana terveystalveta. Tavoitteena tulee olla, että sukupuolen oikeudellista vahvistamista ja sukupuolenkorjausta koskevat prosessit eriytetään toisistaan. Täysi-ikäisyyden kriteeriä tulisi myös selvittää säädösvalmistelussa ja harkita poistettavaksi sukupuolen oikeudellisessa vahvistamisessa ottaen huomioon lapsen ikä, kehitystaso ja lapsen etu. Samalla translain nimi tulisi muuttaa "laiksi sukupuolen vahvistamisesta".

Ihmisoikeusvaltuuskunta toteaa, että uudistus ei heikennä kenenkään perus- ja ihmisoikeuksia, mutta se poistaisi Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen toteaman ihmisoikeusloukkauksen tilan Suomessa. Uudistus vaikuttaisi merkittävästi transihmisten hyvinvointiin. Muutoksella olisi vaikutusta myös Suomen kansainväliselle maineelle vahvana ihmisoikeuksien puolustajana ja yhdenvertaisuuden kannattajana. Transihmisten moninaisuuden huomioiminen sekä itsemääräämisoikeus, yksityiselämän suoja sekä henkilökohtainen koskemattomuus tulee turvata laissa.

Ihmisoikeusvaltuuskunta toimii perus- ja ihmisoikeusalan toimijoiden kansallisena yhteistyöelimenä sekä käsittelee laajakantoisia ja periaatteellisesti tärkeitä perus- ja ihmisoikeusasioita. Ihmisoikeuskeskus ja sen ihmisoikeusvaltuuskunta yhdessä eduskunnan oikeusasiamiehen kanssa muodostavat Suomen kansallisen ihmisoikeusinstituution.

Liite

Ihmisoikeusvaltuuskunnan jäsenet 1.4.2016 – 31.3.2020 (asetettu 17.3.2016)

Ihmisoikeusvaltuuskunnan tehtävänä on käsitellä laajakantoisia ja periaatteellisesti tärkeitä perus- ja ihmisoikeusasioita; hyväksyä vuosittain Ihmisoikeuskeskuksen toimintasuunnitelma ja keskuksen vuotuinen toimintakertomus ja toimia perus- ja ihmisoikeusalan toimijoiden kansallisena yhteistyöelimenä.

Ihmisoikeusvaltuuskunta koostuu kansalaisyhteiskunnan, perus- ja ihmisoikeustutkimuksen sekä muiden perus- ja ihmisoikeuksien edistämiseen ja turvaamiseen osallistuvien toimijoiden edustajista henkilökohtaisessa ominaisuudessaan.

1. Aarnio Reijo, tietosuojavaltuutettu
2. Hakonen Kimmo, kansliapäällikkö, oikeuskanslerinvirasto
3. Kurttila Tuomas, lapsiasiavaltuutettu
4. Maarianvaara Jukka, tasa-arvovaltuutettu (2017 alkaen)
5. Pimiä Kirsi, yhdenvertaisuusvaltuutettu
6. Sakslin Maija, eduskunnan apulaisoikeusasiamies
7. Sanila-Aikio Tiina, puheenjohtaja, Saamelaiskäräjät
8. Arajärvi Pentti, OTT, professori (2016 em.), Helsingin yliopisto, dosentti, Itä-Suomen yliopisto
9. Bruun Niklas, OTT, professori, Hanken Svenska handelshögskolan
10. Castrén Elina, OTK, VT, toiminnanjohtaja, Pakolaisneuvonta ry
11. Grundström Elina, puheenjohtaja, Julkisen sanan neuvosto JSN
12. Heinämäki Leena, OTT, vanhempi tutkija, Pohjoisen ympäristö- ja vähemmistöoikeuden instituutti (PYVI), Arktinen keskus, Lapin yliopisto
13. Hetemäki Inka, vaikuttamis- ja ohjelmatyönjohtaja, Suomen UNICEF ry
14. Hänninen Juha, ylilääkäri, Terhokodin johtaja
15. Iivonen Esa, johtava asiantuntija, Mannerheimin Lastensuojeluliitto MLL
16. Jokinen Markku, toiminnanjohtaja, Kuurojen Liitto ry
17. Kallioniemi Arto, TT, KM, HuK, didaktiikan professori, Helsingin yliopisto
18. Karanki, Antti, puheenjohtaja, Trasek ry
19. Kivistö Kalevi, ministeri, Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU ry
20. Koivuranta Eija, toimitusjohtaja, Väestöliitto ry
21. Kumpula, Kristiina, pääsihteeri, Suomen Punainen Risti SPR
22. Könkkölä Kalle, toiminnanjohtaja, Kynnys ry
23. Laajapuro Niina, ihmisoikeustyön johtaja, Amnesty International Suomen osasto
24. Markkula Heli, asiantuntija, Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry
25. Mattila Kaari, pääsihteeri, Ihmisoikeusliitto
26. Merenlahti Petri, TT, arkkipiispan teologinen erityisavustaja, Suomen ev.lut. kirkko
27. Nieminen Elina, lakimies, Invalidiliitto ry
28. Nykänen Eeva, OTT, johtava asiantuntija, Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos THL
29. Paloranta Paula, OTL, VT, pääsihteeri, Keskuskauppakamari
30. Pirjatanniemi Elina, johtaja, valtiosääntöoikeuden ja kv. oikeuden professori, Åbo Akademin ihmisoikeusinstituutti
31. Rautiainen Pauli, HTT, julkisoikeuden professori, valtiosääntöoikeuden dosentti, Tampereen yliopisto
32. Sajantila Antti, LT, professori, oikeuslääketieteen erikoislääkäri, Helsingin yliopisto
33. Sasi Kimmo, VT, diplomiekonomi, LL.M. neuvonantaja
34. Shafae Hamed, palveluneuvoja, Helsingin kaupungin kanslia
35. Sulin Ida, OTT, VT, lakimies, Suomen Kuntaliitto ry
36. Teittinen, Antti, tutkimuspäällikkö, dosentti, Kehitysvammaliitto ry
37. Tontti Jarkko, kirjailija, OTT, VT
38. Virtanen Riku, itsenäinen tutkija, opiskelija